

Malin Grant
Avdelningen för epidemiologi och sjukdomskontroll

Jordbruksverket
Smittbekämpningsenheten

Riskbedömning – högriskområden för introduktion av högpatogen fågelinfluensa (HPAI) till fjäderfä.

Bakgrund

Jordbruksverket har framfört behov av att identifiera högriskområden för introduktion av högpatogen fågelinfluensa (HPAI) till fjäderfä och andra fåglar inför vintersäsongen 2021/2022 (Jordbruksverkets dnr 6.3.17-15709/2021). Detta som underlag för införande av förebyggande åtgärder under riskperioden för fågelinfluensa. Tidigare år har förebyggande åtgärder införts nationellt. Identifiering av högriskområden är också ett krav enligt Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2018/1136 om riskreducerande åtgärder mm.

SVA har sökt medel för att genomföra en omfattande högupplöst riskkartläggning för introduktion av fågelinfluensa till fjäderfä och delar av arbetet har påbörjats. För kartläggningen behövs historiska data om tidigare utbrott av HPAI på fjäderfä och vilda fåglar, geografisk lokalisering av anläggningar med olika fjäderfä-kategorier, anläggningarnas inhysningssystem, data över observationer av vilda fåglar (särskilt målarter¹ för fågelinfluensa) och deras migrationsmönster, väderdata, data över markanvändning, avstånd till vatten etcetera. SVA har i nuläget inte tillgång till alla nödvändiga data och riskkartläggningen är ett omfattande arbete som inte kommer att vara klart inför säsongen 2021/2022. Därför görs denna preliminära identifiering av högriskområden utifrån den information som finns tillgänglig i dagsläget. Den baseras framför allt på data från historiska utbrott av HPAI hos tama och vilda fåglar. Begreppet högriskområde avser i den här bedömningen län med högre sannolikhet än genomsnittet för

¹ Målarter är arter av vilda fåglar som är prioriterade för passiv övervakning av HPAI enligt EFSA-ECDC-EURL Scientific report: Avian influenza overview September- November 2017.

introduktion av HPAI till fjäderfä från vilda fåglar. Bedömningen är alltså en relativ kvantifiering snarare än absolut.

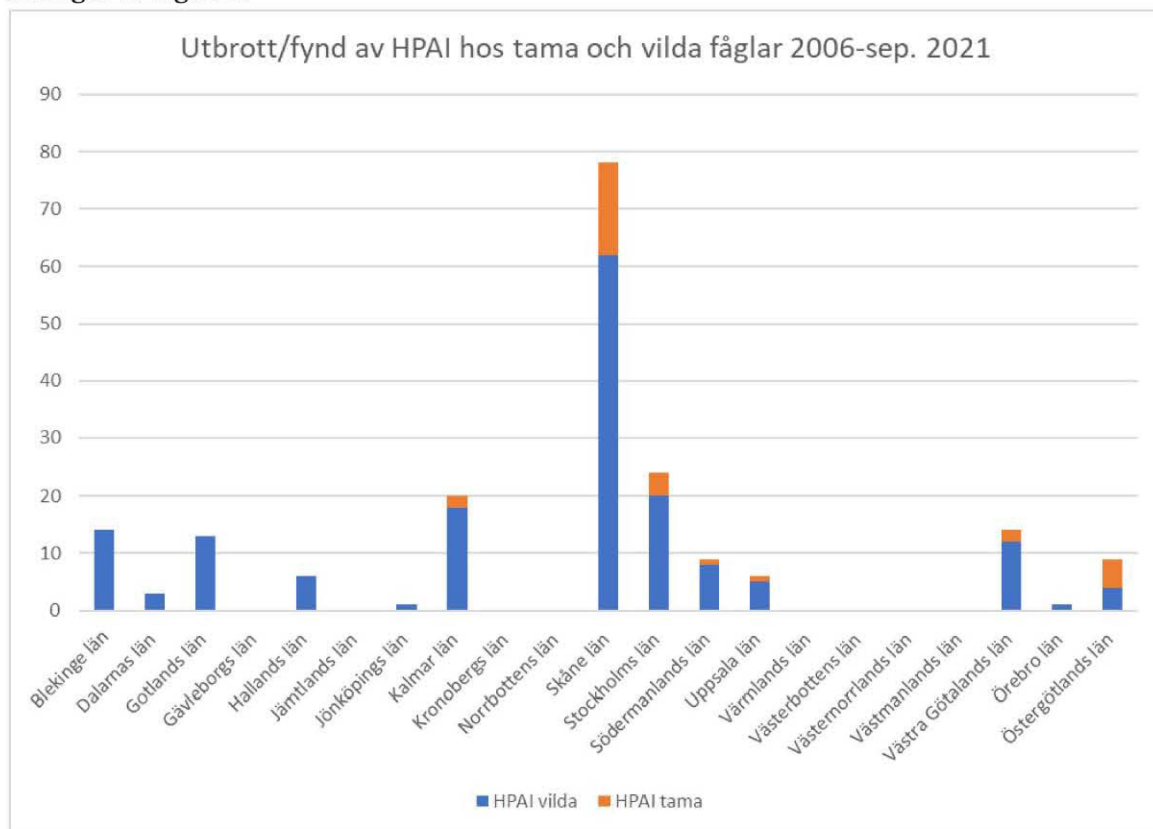
Smittläget inför säsongen 2021/2022 liknar det i oktober 2020. HPAI har rapporterats hos vilda och tama fåglar i Ryssland under augusti-september 2021 i områden där flyttfåglar passerar mellan häckningsområden i Sibirien och övervintringsområden i Europa. I tillägg har HPAIV kvarstått i miljön och hos vilda fåglar under sommaren i Sverige vilket bidrar till risk för introduktion under den kommande vintern.

SVA:s bedömning

Bedömningen baseras på framför allt på data från historiska utbrott av HPAI hos fjäderfä, andra fåglar i fångenskap och vilda fåglar. Data om fjäderfäproduktion i Sverige, avstånd till vatten och observationer av målarter för fågelinfluensa har ingått i bedömningen till viss del.

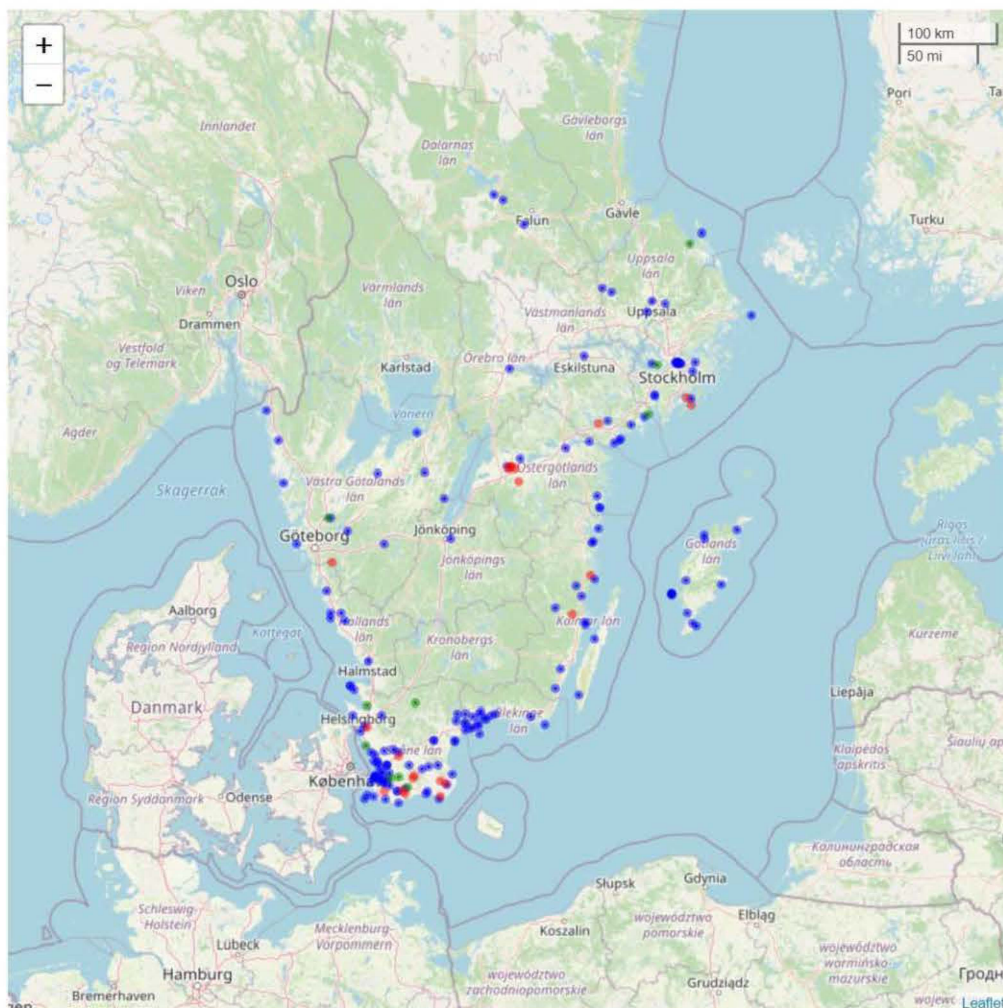
Förekomst av HPAI historiskt

SVA har sammanställt utbrott av HPAI hos tama och vilda fåglar sedan 2006, då HPAI konstaterades för första gången i Sverige. Antal utbrott per län framgår av figur 1.

Figur 1: Utbrott av HPAI hos tama (fjäderfä och andra fåglar i fångenskap) och vilda fåglar 2006-september 2021.

Geografisk lokalisation av historiska utbrott av HPAI under motsvarande period framgår av figur 2.

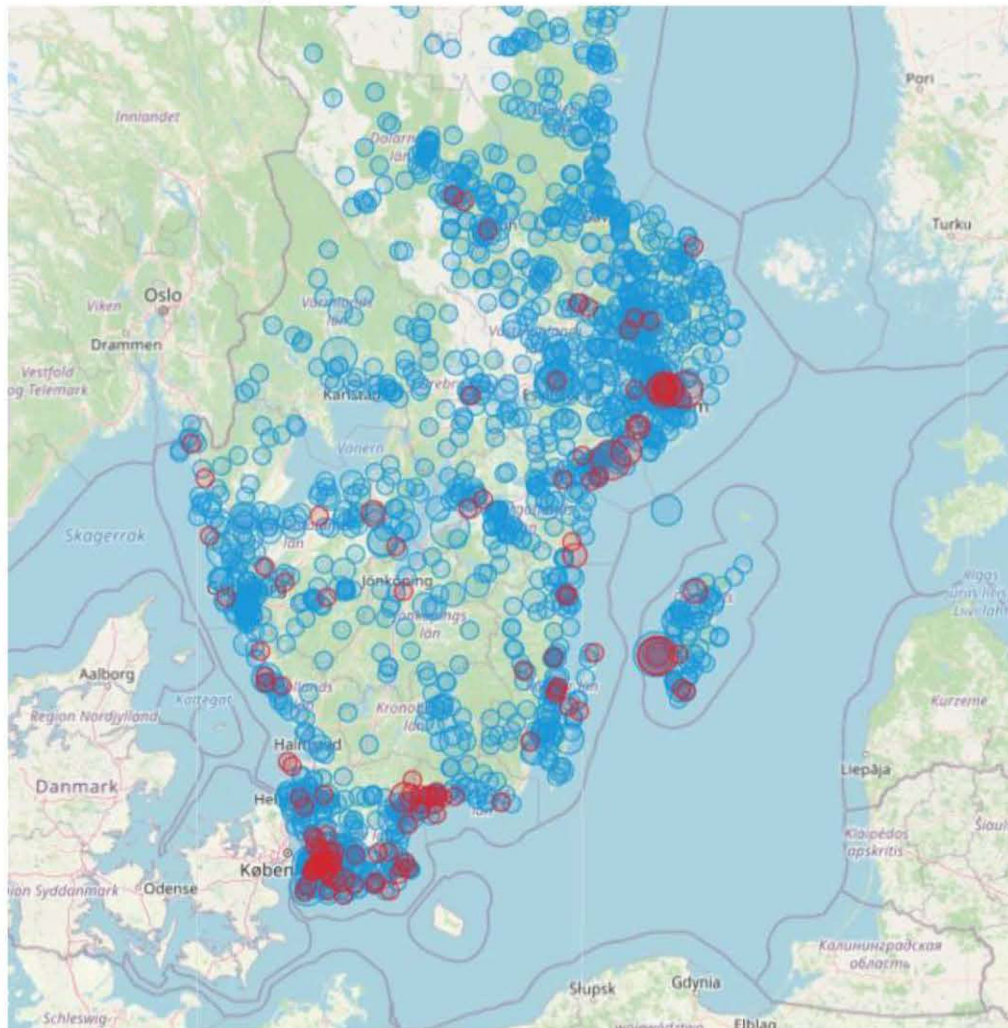
Figur 2: Utbrott av HPAI hos fjäderfä (röd) och andra fåglar i fångenskap (grön) samt vilda fåglar (blå) i Sverige 2006-september 2021

De län med högst påvisad förekomst av HPAI (i antal utbrott per län) är Blekinge län, Gotlands län, Hallands län, Kalmar län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Västra Götalands län och Östergötlands län.

Av kartan framgår, även om analysen inte har varit på detaljerad nivå, att merparten av utbrotten påvisats i relativ närhet till hav, större sjöar eller vattendrag.

En förutsättning för att upptäcka HPAI är att fåglar undersöks. Vad gäller övervakningen hos vilda fåglar är det därför relevant att inte bara titta på påvisade fynd, utan även titta på antal fåglar som undersökts med negativt resultat i olika områden. I Figur 3 framgår lokalisation av samtliga provtagna

fåglar sedan januari 2017 och i figuren framgår att det finns områden med få undersökta vilda fåglar.

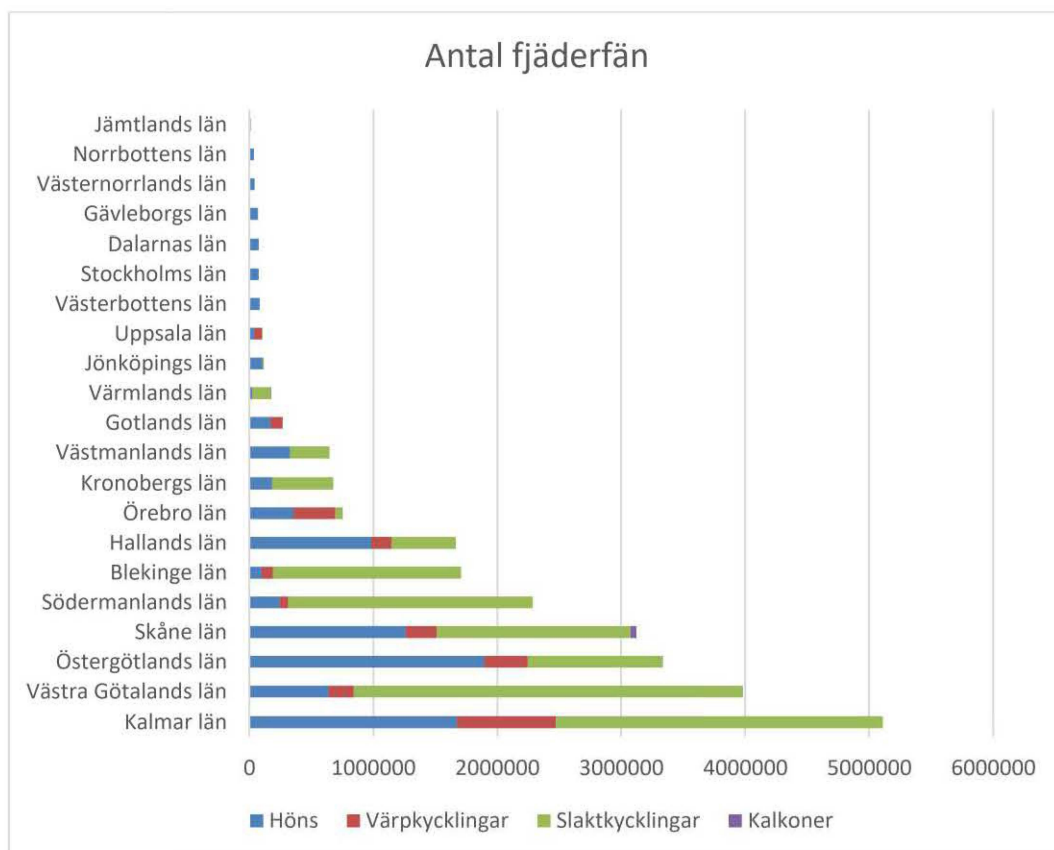

Figur 3: Övervakning hos vilda fåglar sedan januari 2017 till september 2021. Röd – påvisad HPAI, blå - provtagna och undersökta med negativt resultat.

Antalet rapporterade respektive undersökta döda vilda fåglar i olika områden är beroende av många olika faktorer. Dels hur många fåglar det finns i området, i vilken utsträckning fåglar blir sjuka eller dör, hur många människor som rör sig i området och upptäcker sjuka eller döda fåglar, hur benägna människorna är att rapportera fynden och att skicka in fåglar för undersökning. Det kan i sin tur variera över tid och t.ex. påverkas av massmedial uppmärksamhet. Därför innebär nuvarande övervakning viss osäkerhet. Avsaknad av prover/eller få prover från ett visst område kan bero på låg observerad dödlighet och sjuklighet i området, men ökad dödlighet skulle kunna "gå under radarn" i områden där få personer rör sig eller om de personerna inte rapporterar. En viktig faktor att ta hänsyn till är att vissa arter också kan vara helt symptomfria.

Fjäderfäproduktion

Eftersom denna riskbedömning gäller risk för introduktion av HPAI till fjäderfä är det relevant att inkludera information om var i Sverige det finns fjäderfä. SVA:s tillgång till fjäderfädata är begränsad och tillgängliga data innehåller osäkerheter. I den här bedömningen har SVA använt Jordbruksverkets statistik "Lantbrukets djur i juni 2020". Antalet fjäderfä i Sverige från juni 2020 framgår av figur 4.

Figur 4: Antal fjäderfä i juni 2020 enligt Jordbruksverkets djurräkning. För slaktkvickling har data från en normal uppfödningssamgång använts.

Län med relativt stor fjäderfäproduktion sammanfaller i stort med län med tidigare påvisade fall av HPAI på fjäderfä och/eller upprepade fynd på vilda fåglar. Undantaget är Örebro län som är det åttonde största fjäderfäproduktionslänet men där det bara varit ett enda fynd av HPAI hos vild fågel sedan 2006 och inga utbrott på fjäderfä. En anledning till låg förekomst av HPAI historiskt antas vara att Örebro är ett inlandslän med långt avstånd till kusten.

Förekomst av vilda fåglar av målarter för fågelinfluensa

SVA har inte gjort någon grundlig analys av data över observationer av arter av vilda fåglar som medför högre risk för spridning av fågelinfluensa. SVA har dock tillgång till översiktlig visualisering av data som EFSA sammanställt i

EuroBirdPortal project från 2020. Visualiseringen visar att målarterna observerats i något högre utsträckning i Hallands län, Jönköpings län, Kalmar län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Västra Götalands län och Östergötlands län. Informationen stämmer relativt väl överens med var HPAI påvisats i Sverige. Undantaget är Jönköpings län där det verkar finnas relativt många observationer av målararter men bara ett fynd på vilda fåglar. Antalet rapporterade observationer av målararter är inte så högt på Gotland och i Blekinge men, där finns fynd av HPAI på vilda fåglar.

Slutsats

Risken för introduktion av HPAI bedöms vara generellt högre i följande län: Blekinge län, Gotlands län, Hallands län, Kalmar län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Västra Götalands län och Östergötlands län.

Även delar av Jönköpings län skulle kunna ha en högre risk för introduktion av HPAI och då särskilt inom ca 20 km från sjön Vättern.

Risken för introduktion av HPAI från vilda fåglar till fjäderfä i övriga län bedöms vara lägre (jämfört med risken för ovan nämnda län) men risknivån är inte värderad närmare. Som nämnts ovan är tillgängliga data begränsade och det finns flera faktorer som påverkar de övervakningsdata som är tillgängliga. Osäkerheten i riskbedömningen bör beaktas vid beslut om förebyggande åtgärder.

SVA har gjort en grov uppskattning av tidsperioder för när riskerna ökar i de olika länen, baserat på fynddatum för HPAI-positiva vilda fåglar 2006-september 2021. Skåne län är det län där risken för introduktion av HPAI kommer tidigast på säsongen och där har det förekommit positiva fåglar med fynddatum redan i slutet av oktober. Gotland har också haft tidiga fynd av HPAI men även så lång norrut som Stockholms län förekommer HPAI-positiva fåglar med fynddatum i december. I Uppsala län bedöms dock risken för introduktion öka först lite senare på säsongen där det tidigaste fynddatumet är i mars månad.

Örebro län är inte identifierat som ett län med högre risk men eftersom fjäderfäproduktionen är relativt stor är det viktigt att följa smittläget noggrant.

SVA fortsätter att följa HPAI-situationen kontinuerligt och gör vid behov förnyade riskbedömningar.

Ärendet har föredragits för statsepizootolog Karl Ståhl. I den slutliga handläggningen har deltagit biträdande statsepizootolog Maria Nöremark samt epidemiolog Malin Grant, föredragande.

Med vänlig hälsning

Karl Ståhl

Malin Grant

Referenser:

Annual Report on surveillance for Avian Influenza in poultry and wild birds in Member States of the European Union in 2020 - monthly maps
<https://zenodo.org/record/4967481#.YVTOxTHPo2x>

Jordbruksverkets statistik: Lantbrukets djur i juni 2020 slutlig statistik.
<https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2021-01-29-lantbrukets-djur-i-juni-2020-slutlig-statistik>

EFSA (European Food Safety Authority), ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control), EURL (European Reference Laboratory on Avian Influenza), Brown I, Kuiken T, Mulatti P, Smietanka K, Staubach C, Stroud D, Therkildsen OR, Willeberg P, Baldinelli F, Verdonck F and Adlhoch C, 2017. Scientific report: Avian influenza overview September - November 2017. EFSA Journal 2017;15(12):5141, 70 pp. doi:10.2903/j.efsa.2017.5141